

● تازه‌های فناوری اطلاعات اسلامی

عرضه بسته دروس دانشگاهی جامعه المصطفی در کتابخوان نور

به همت مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور)، بسته ویژه دروس دانشگاهی جامعه المصطفی العالمیه، شامل ۴۲ عنوان کتاب با ۴۵ درصد تخفیف، در نرم‌افزار کتابخوان نور منتشر شد. فهرست کتاب‌های این بسته، به شرح زیر می‌باشد:

دروس فی اصول الفقه المقارن؛ تاریخ فلسفه غرب؛ انقلاب اسلامی ایران زمینه‌ها و فرایند شکل‌گیری؛ اعجاز قرآن و مصونیت از تحریف؛ دستور زبان فارسی؛ درسنامه فقه الحدیث (کتاب فضل العلم، کتاب الحجة، کتاب العشره)؛ آشنایی مقدماتی با فلسفه اسلامی؛ علم الدرایه تطبیقی؛ بدایة المبتدی؛ درسنامه تاریخ تحلیلی اهل بیت(ع)؛ درسنامه حقوق بشر از دیدگاه اسلام؛ نبراس الأذهان فی أصول الفقه المقارن؛ منطق تفسیر قرآن ۵ (قرآن و علوم طبیعی و انسانی)؛ منطق تفسیر قرآن ۴؛ نگارش پیشرفته، از پاراگراف تا مقاله؛ سازوکار بانکداری اسلامی؛ آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن؛ تربیت بدنی و سلامت جسمانی؛ آداب و احکام تلاوت قرآن؛ بررسی فقهی وکالت زن در دعوی و مجلس؛ آشنایی با فقه شافعی؛ درس تمهیدیة فی العقیة الاسلامیة؛ آشنایی با علم رجال؛ مستشرقان و پیامبر اعظم(ص)؛ علوم قرآن ۲ (اعجاز قرآن در علوم طبیعی و انسانی)؛ دروس فی علوم القرآن؛ دروس فی علوم القرآن؛ آشنایی با معارف قرآن؛ تفسیر موضوعی (۱)؛ قصه‌های قرآنی؛ مبانی و قواعد تفسیر قرآن؛ آموزه‌های بنیادین علم اخلاق؛ سیاست خارجی قدرتهای بزرگ؛ تاریخ علم اصول و فقه در شیعه؛ النحو الجامع؛ درسنامه تفسیر تربیتی (۱)؛ اندیشه سیاسی اجتماعی امام خمینی(ره)؛ دروس فی نصوص الحدیث و نهج البلاغة؛ دروس فی تاریخ الفقه و أدواره؛ دروس فی علم الدرایة؛ دروس فی المسیحیة؛ آشنایی با اندیشه سیاسی شهید مطهری؛ شیوه‌ای نو در آموزش عروض و قافیه؛ آسیب‌شناسی تمدن اسلامی مبنی بر اندیشه‌های سید حسین نصر.

در بسته ارائه‌شده، امکان دریافت کتاب به صورت مجزا برای علاقه‌مندان فراهم گردیده است. این قابلیت، کاربر را قادر می‌سازد به فراخور نیاز خویش، کتاب را گزینش کرده، با تخفیف در نظر گرفته‌شده آن را دریافت نماید.

گفتنی است، نرم‌افزار اندرویدی همراه نور، واسطی است برای ارائه کتب الکترونیکی که توسط مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) تهیه شده و دارای نسخه اندروید و رومیزی می‌باشد. از جمله قابلیت‌های نسخه اندروید نرم‌افزار کتابخوان نور، می‌توان به: تنظیم حالت مطالعه در شب، امکان نشانه‌گذاری صفحات کتاب و همگام‌سازی آن با حساب کاربری، پیمایش در کتاب از طریق فهرست عناوین و صفحه، جست‌وجو در متن کتاب‌ها، امکان انتخاب و ارسال متن با استفاده از قابلیت‌های گوشی، امکان بارگذاری کتاب‌ها از حافظه و امکان ایجاد فهرست علاقه‌مندی‌ها اشاره نمود که قابلیت اجرا روی سیستم عامل اندروید ۲.۳ یا جدیدتر را نیز دارد.

همچنین، ایجاد میز پژوهشی و دسته‌بندی شخصی کتابخانه، قابلیت جست‌وجوی کلمه و عبارت در متن و فهرست کتب، پیمایش در متن توسط فهرست عناوین، تنظیم فونت، نمایش و عدم نمایش اعراب، دسترسی آسان به پاورقی‌ها، قابلیت حاشیه‌گذاری، رنگی کردن، علامت‌گذاری، دسترسی به فروشگاه کتاب به همراه خرید، قابلیت هماهنگ‌سازی با نرم‌افزار کتابخوان همراه و امکان به‌روزرسانی مستقیم نرم‌افزار از طریق اینترنت توسط کاربر، از جمله ویژگی‌هایی است که کاربر با نصب نسخه رومیزی نرم‌افزار کتابخوان نور، می‌تواند از آنها بهره‌مند گردد.

سیستم توصیه‌گر مقالات در پایگاه نورمگز راه‌اندازی شد

امروزه، به علت رشد روزافزون حجم عظیمی از اطلاعات در اینترنت، نیاز به سیستم‌هایی وجود دارد تا بتوانند مناسب‌ترین محتوا را به کاربر توصیه کنند؛ سیستم‌هایی که این وظیفه را انجام می‌دهند، سیستم‌های توصیه‌گر نامیده می‌شوند. سیستم‌های توصیه‌گر، با الگوریتم‌ها و روش‌های خاصی سعی می‌کنند مناسب‌ترین محتوا را شناسایی کرده و نزدیک‌ترین آنها به سلیقه کاربر را به وی پیشنهاد دهند که معمولاً به یکی از سه صورت: پالایش گروهی (Collaborative Filtering)، مبتنی بر محتوا (Content-Based) یا رهیافت شخصیت‌محور (Personalized) به ارائه موارد پیشنهادی می‌پردازد.

هر سه مدل سیستم توصیه‌گر، در پایگاه نورمگز ارائه شده است. رهیافت‌های پالایش گروهی، مدلی ایجاد می‌کنند که این مدل بر اساس رفتار گذشته کاربر و نیز تصمیمات مشابهی که توسط کاربران دیگر گرفته شده است، شکل گرفته و سپس، با استفاده از مدل ایجادشده، آیتم‌هایی که ممکن است مورد علاقه کاربر باشد، معرفی می‌گردد. در این حالت، در کنار هر مقاله، فهرستی از مقالات قرار می‌گیرد که بر اساس رفتار دیگر کاربران ساخته شده است؛ به این معنا که اگر کاربران متعدد علاوه بر مشاهده یا دریافت مقاله جاری، مقالات دیگری را مشاهده یا دریافت کرده باشند، بر اساس یک استقرای منطقی نتیجه‌گیری می‌شود که آن مقالات به لحاظ مفهومی، با مقاله جاری مرتبط است.

سیستم توصیه‌گر شخصیت‌محور که مدل دیگری از ارائه پیشنهاد مقاله نیز هست، در پایگاه نورمگز پیاده‌سازی شده که بر اساس تمایلات کاربر به مقالات خاص از شخصیت وی نتیجه می‌گیرد و فهرستی از مقالات را به کاربر پیشنهاد می‌دهد. از خصوصیت‌های مهم این سیستم که با تلاش تیم فنی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) به سرانجام رسیده، به‌روزشدن آنی و مداوم فهرست پیشنهادی مقالات به کاربر می‌باشد که با توجه به حجم وسیع لاگ کاربران در پایگاه نورمگز، این مؤلفه از اهمیت بالایی برخوردار است.

با ارائه این مدل از سیستم توصیه‌گر در پایگاه نورمگز، به محض دریافت مقاله جدید توسط کاربر، فهرست مقالات پیشنهادی به‌روز شده و با اعلام به کاربر، وی از به‌روزشدن فهرست مقالات پیشنهادی اطلاع می‌یابد.

این قابلیت که کار برنامه‌نویسی فراوانی روی آن انجام شده، با استفاده از هوش مصنوعی به بررسی شباهت لفظی بین مقالات پرداخته، مقالاتی را که این شباهت بین آنها برقرار است، به یکدیگر متصل نموده، ذیل هر مقاله این فهرست را به کاربر ارائه می‌کند. در نتیجه، پژوهشگر ذیل هر مقاله با استفاده از این قابلیت به راحتی می‌تواند مقالاتی را که به نحوی با محتوای مد نظر وی از لحاظ لفظی در ارتباط هستند، مشاهده کند و از آنها استفاده نماید.

با توجه به حجم وسیع مقالات در این پایگاه، سیستم توصیه‌گر می‌تواند مکملی برای الگوریتم‌های جست‌وجو باشد و به پژوهشگران کمک کند تا مقالاتی را بیابند که ممکن بود خودشان نتوانند آنها از طریق جست‌وجو در پایگاه پیدا کنند؛ چراکه سیستم‌های توصیه‌گر با استفاده از الگوریتم‌های خاص خود، به طور جالبی داده‌های جدید را فهرست می‌نماید و این مسئله، می‌تواند کمک شایانی به روند تکمیل پژوهش یک محقق کند.

به‌روزرسانی محتوایی برخط در نرم‌افزارهای رومیزی نور

مدتی است که مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، نسخه رومیزی نرم‌افزار کتابخوان نور را تولید کرده است. حمید مهاجرینی، کارشناس مدیریت پروژه، ضمن اشاره به این موضوع، اظهار داشت: در سال‌های اخیر گرایش اصلی در دنیای نرم‌افزار برخط بودن تمامی محصولات و اتصال دائمی و یا منقطع آنها به سرور است. هدف اصلی این اتصال، پوشش دادن به روز نیازهای کاربر به صورت دائمی و همیشگی است. نرم‌افزارهای رومیزی به دلیل ماهیت ذاتی آن، کمتر به صورت برخط و بیشتر به طور غیر برخط تولید و استفاده می‌شدند. نسیم تغییرات جهان فناوری اطلاعات جهت به‌روزرسانی همیشگی محتوا، ساختار و قالب، به دنیای نرم‌افزارهای رومیزی نیز رسیده است. علاوه بر روزآمدسازی خود نرم‌افزار با وصله‌ها، نیاز به به‌روزرسانی محتوایی نرم‌افزار رومیزی نیز وجود دارد. این قابلیت، قرار است در نرم‌افزارهای رومیزی نور نیز پیاده‌سازی گردد.

حسین منصوری، مسئول واحد پردازش و تبدیل اطلاعات مرکز نور نیز بیان داشت: نزدیک سی سال از اولین عرضه نرم‌افزارهای نور گذشته است. نخستین نرم‌افزارها، روی فلاپی دیسک ذخیره و عرضه می‌شدند. برای دریافت آخرین تغییرات، به‌روزرسانی‌های محتوایی و نرم‌افزاری، نیازمند تهیه دوباره نرم‌افزار به صورت فیزیکی و صرف هزینه‌های مالی و زمانی قابل توجه بود. در سال‌های گذشته با پیشرفت فناوری، بسترهای ارائه دانش تغییرات شگرفی را تجربه کرده‌اند. با فراگیر شدن بسترهای ارائه نرم‌افزار روی بستر وب و موبایل و وجود سیستم‌های ابری، نرم‌افزارهای رومیزی دیگر به صورت یک واحد مجزا، مستقل و بدون ارتباط با سرور قابل تصور نیستند. اکنون زمان برخط بودن تمامی سیستم‌ها، سخت‌افزارها و نرم‌افزارهاست؛ به‌خصوص اینکه علاوه بر به‌روزرسانی خود نرم‌افزار، کاربر قادر باشد که محتوای نرم‌افزار را نیز به شکل روزآمد شده دریافت کند. بزرگ‌ترین سرمایه نرم‌افزارهای نور محتوای غنی و دقیق آن است. حال، این مرکز با ابزارها و دانش جدید، قابلیت به‌روزرسانی محتوای بارزش را برای پژوهشگران فراهم کرده است.

به گفته مسئولان و دست‌اندرکاران این حوزه کاری در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، به‌روزرسانی محتوایی از چند جنبه قابل طرح و گفت‌وگوست:

- افزایش کتاب‌های نرم‌افزار: در هنگام انتشار نرم‌افزار، ممکن است یک کتاب به دلایل مختلفی همچون مالکیت معنوی اثر، امکان عرضه آن در نرم‌افزار وجود نداشته باشد.

- به‌روزرسانی محتوای کتاب: در هنگام تبدیل یک کتاب چاپی به محتوای دیجیتال با استفاده از فرآیندهایی همچون: تایپ، تصحیح لیست، تصحیح مقابله‌ای و درج فرمت‌های تخصصی، همیشه امکان اشتباه وجود دارد. همچنین، فرآیندهایی از جمله درج فرمت‌های عمومی و تخصصی در کتاب، فرآیندی پویا محسوب شده و همواره قابلیت ارتقا و به‌روزرسانی دارد. کاربر استفاده‌کننده از نرم‌افزار، باید بتواند آخرین نسخه کتاب با همه به‌روزرسانی‌ها را دریافت کند.

- به‌روزرسانی محتوای پژوهشی: یکی از عمده‌ترین ویژگی‌ها و قابلیت‌های محصولات مرکز نور، غنای کم‌نظیر پژوهش‌های تخصصی بر روی کتاب‌های علوم اسلامی و انسانی است. این پژوهش‌ها در قالب‌هایی همچون: درختواره، معاجم موضوعی و فرمت‌های تخصصی صورت می‌گیرد که به صورت دائمی بر روی کتاب پیاده‌سازی می‌شود.

در تمام حالت‌های بالا و دیگر حالت‌های متصور، کاربر نیازمند دریافت آخرین نسخه از محتوای نرم‌افزار است. تاکنون امکان دریافت محتوای پژوهشی بعد از عرضه نرم‌افزار برای کاربران فراهم نبود و این موضوع، موجب نقصان در عرضه محتوای پژوهشی در نرم‌افزارهای رومیزی شده بود که با امکان به‌روزرسانی نرم‌افزار به صورت برخط، تمامی این مشکلات حل شده است.

کارشناس مدیریت پروژه مرکز نور در بیان ویژگی‌های فنی به‌روزرسانی محصولات گفت: در هنگام اتصال نرم‌افزار به اینترنت، برنامه شروع به ارتباط با سرور می‌کند و پس از دریافت فهرست آخرین تغییرات از سرور و تأیید کاربر، آخرین محتوای پژوهشی از سرور بارگیری و جایگزین محتوای قبلی می‌شود. در پشت زمینه نرم‌افزار، مدیریت به‌روزرسانی محتوای پژوهشی اطلاعات پروژه‌ها، نسخه‌های پروژه‌ها، کتاب‌های هر پروژه، آخرین نسخه از هر کتاب، تغییرات کتاب به نسبت نسخه‌های پیشین و یا تغییرات پژوهشی را مدیریت می‌کند. همچنین، سرور، به‌روزرسانی سرویس‌های لازم جهت دریافت و روزآمدسازی محتوای پژوهشی را آماده کرده، در اختیار نرم‌افزار قرار می‌دهد. ■